



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

111. Horrenda in nost. & Lusitan. calumnia ab Ecclesiast. &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

de portentosa, Longobardo Sciaoceum reduci contigere, ad annum
 sæculi huius sextum, præmittendæ sunt eorum causæ. Defuncto Leo-
 nardo Macaensi Episcopo, Vicarium dixit, eiusque Ecclesiæ Rectorem
 Goanus antistes Michaëlem de sanctis, iustis olim de causis dimissum è
 Societate; tunc in familiam S. Augusti ni adlectum; huius quidam Sa-
 cerdos effraenis linguæ, & cum bile incaluerat impotentis, Franciscum
 Pintum Religiosum de Obleruantia, & cui præerat Curator, cœno-
 bium, multa & probrosa criminatione oneravit. Experti frustra viam
 omnium sarcindæ famæ, cœnobitæ, ex Pontificio indulto Conserua-
 torem Iudicem eligunt Valentinum Caruallium Macaensis Collegij
 Rectorem, fingebar apud se Valentinus reducturum se in mutuam gra-
 tiam discordes animos, & officiosa humanitate, persuasurum palin-
 diam calumniatori, sed opinione sua longè falsus, coactus est rem iuri
 permittere, causâque contestata, reum contumaciæ damnauit. Hinc
 profligata lis renasci crudior, ipsùmque in Iudicem retorqueri, Vica-
 rius reum iurisdictioni suæ vindicare, & falso nomine sacri quæstoris,
 quem iustos gerebat Neophytos, Pintum, & Caruallium diri ana-
 thematis censura percellere, ipsùmque quod iis faueret Præfectum
 Macaensem, & urbem interdicere sacrorum vsu: ad hæc scissus in par-
 tes populus armari, & tumultuari graui cum offensione illius Christia-
 nitatis, & infidelium, qui diuersis ex nationibus complures eo conflu-
 xerant: ac Valignanus vt erat iuris vtriusque peritissimus & Doctor,
 apologetico indubitabili demonstrauit quam essent irrita censura illius
 fulmina; sed nec religione mouit furiosos, & ne ad aures quidem ad-
 missus est: satagentem nihilo seciùs ad sedandas turbas magnis sed ina-
 nibus curis, die vigesimo anni 1606. mors oppressit, illis quidem
 Orientalibus acerba, Sinarum tamen Christianitati acerbior quæ illi
 ortus suos, & faustas debebat expectationes: & cui sua præsentia iu-
 uandæ diploma regium ad iter Riccius impetrarat, quod erat prope-
 diem à F. Martinez recepturus, Vindictam interea, nonnulli aduersa-
 riorum, quicumque tandem ij fuerint, nobis struunt, qua delectabi-
 lissimis requibat, quicquid est dæmonum, struere. Clam cogunt Sineu-
 ses qui publicas illic administrabant præfecturas; præfati coram ine-
 uitabilem indicandi secreti conscientiam, ne impiabili scelere apud
 Deum; sempiterna apud homines infamia tenerentur; aiunt Societa-
 tis Patres Regi exitium; rebellionem regno machinari. Dudum hanc
 inter se exortos telam, eò promouisse, vt vna iam cœptis executio
 deesset; ad hoc iuratum ab iis fœdus cum Lusitanorum Præfecto eius-
 que factiosis; cum Iaponibus quos Christi religio iis addixerat; cum
 Batavis, qui sursum deorsum gaulis decem immanibus confiniis maria
 percurfabant, in signum arrecti, quod à nostris Macao operiebantur.
 Signo dato Quanceum proximam, & Cantonensium Principem, pri-
 ma impressione inuadendam, & diripiendam: inde Sciaoceum, Nancianū,
 seditiosam urbem; Nanchinum Iaponibus obiacentem, Pechini denique

111.
 Horrenda in
 nost. & Lusit-
 tan. calum-
 ni: ab Eccle-
 siast. &c.

regiam, Patres ad hoc latè regno diuisos pridem sibi conciliatos populos, in Defectionem ab Rege coniuratam secum pertractatos, Ducem patricialis consilij Lazarum Cattaneum; explorasse illum otiosè Præuincias, subinde sæpius de iis Macaum retulisse, & constitisse nunc ibidem, specie cæli sanioris; reipsa ut propugnaculis adesset, quibus muniti Collegium cernebant. Proditione sceleratissimi hominis & locorum Patrum audita Vicarium quicquid sibi inerat potestatis exercuisse in eorum Rectorem; sed rationes à nobis vi obrutas; falsa pro veris in vulgus missa; damnationem innocentis, pro æqua & sancta promulgatam. Penes illos nunc esse qui plus possent, dum per tempus possent denunciato malo pro sua prudentia maturè occurrere, regnūque à Patribus, Macai, & inter Sinas degentibus tueri; hoc est ut clare volebant intelligi, Patres exiliis, cædibus, cruciatibus rebellium perdere:

Huiusmodi barbara calumniarum execrabilium portentosa, sat scire, in Europa vix fidem inuenient; mihi multis ab annis similia ex longinquis tractibus narranti desiere videri insolita; existimatur alioqui ficta, vel amplificata, si de vna patriæ meæ noticia, orbem reliquum censuissem: ex euentu quidem quale hoc fuerit quàm veris, & diuis, falsò credibile factum sit apparet. Classe nempe armata Bataui obibant mare intento Macaum oculo, haud quidem ut arma iungerent cum suis hostibus Lusitanis, tunc Hispaniæ subiectis; verum ut accem illam inuaderent; quod tentare non ausi, proras venterant in Moliticum, nec sine operæ pretio. Verum quoque propinquum Collegio muri latus nudum, & impressioni Batauorum obnoxium; fuisse valde munitione roboratum. Vera item Catanei Macao in Sinas; è Sinis Macaum itinera, & moræ: ingenij fuit diabolici conflare vnum ex tam dissipatis casibus proditiōnis crimen, quod Magistratus in suspiciōe re pro persuaso statim habuere. Scapham vnus illorum cum vno ex accusatoribus conscendit. Quænto Metropoli periculum denunciatura, in quo vrbs primotes dum præstolantur à Prorege Sciaochini agere quid opus factu sit, nouo casu in præceptis consilium acti sunt, quos quot erant Macai Sinenses cum suis familiis Sciaoceum repente appulere, metu doloso territati persuasique, ut sunt imbelles Sinæ, quamprimum fugerent, & instanti se cladi subtraherent. Fuere inter Mandarinōs, & præfectos armorum, qui re consideratiùs putata, & Cattaneum subiugandi sibi imperij auspicem ac Ducem, vacui figmentum ceteri, aut facinorosi calumniam diuinarunt; futuram sibi dedecori & timiditati, si quid noui propterea nouissent. Ita maris Præfectus; ita regij vectigalis quæstor Eunuchus; ita & tertius qui sponsione captiua promisit, iturum se Macaum, & perducturum inde Cattaneum ad purganda coram quorum pessimè infumulabatur; nec posse de socio Ricci tam absurda, & perfida, nisi temerè credi. Sed timiditas plurimum, eicit oppositum, & rescriptum Proregis, iubens exercitum terra mari-

que in prociectu staret, & Quanceum muniri ad obsidionem. Ergo ciues etiam armantur; geminantur custodiae, obeundis stationibus & muris noctes vigilanur; demptis tribus, portae ocluduntur, euerfione domorum mille, pomarium exterius complanatur; inspicuntur bellici, & elcarij commectus; omnia tanquam in summo discrimine, & hoste in urbem statim irrupturo; subdiurque his edictum triplex. Ne quis tectum hospiti praebeat, quem ex lingua & oris specie dubitet Sinam esse. Ne quis annonam Macaam deuohat: ne quis quicquam cum vlllo habeat Bonziorum Occidentalium qui raso sunt vertice, horum enim vnum Lazarum Cataneum iam mouisse vt regnum occupet.] Hæc in vrbe passim, foris in triuuis edicta pendebant toto anni 1606. Februario, ingenti ciuium consternatione, cum tenuis procul Lusitanorum appareret scapha, quibus tumore incerto & trepido exceptis Senatus datur omnium Praefectorum. Modeste illic expoitulant, subtractam sibi tunc etiam annonam cum circum errantibus, in obsidionem Macai Batauis duplicari potius debuisset. Nam si Macaam sibi subiicerent (& erant certo subacturi, non ferro sed fame domitam in quam nihil potest robur Lusitanum) ecquid esset hinc lucri ad Sinas rediturum, nisi quod pro veteribus amicis passuri essent in suis sinibus imminentes regno Piratas, potentes, & fidelitatis arbitrariae, vt quos nulla conuenta iure armorum minuisent. Stupere ad hæc Magistratus, & credulitati suæ grauitur irasci; passi tamen sibi excidere aliquid de metus sui causis; de rebellio ipsorum, & Cattaneo eius duce; ex Legatis vnus, subrisu indignantis; vestram hic ait, appello prudentiam, fuerint ad hanc in re tanti trepidationem, & populi motum, cuiusuis improbi scyophantæ & facinorosi (qui nec Macai, nec vsquam desunt) garrulitati standum? an decernendi Quanceo Macaam, sagaces homines, distinctè per se exploraturi statum rerum; deque iis ad vos relaturi: ad præuertendos hos vmbrae metus, quæ quò longiores, hoc peius territant, aguntque in consilia honori priuato, & publicis commodis pœnitenda. Quod igitur factum, potuit Quanceo esse perutile, rogo saltem nunc fiat] roganti libenter assensum est; missi ex primoribus solertes, & cati, qui peruestigata Macao, nec arma, nec militem, nec belli parati vmbrae reperiunt præter muro firmatum aduersus Batauos vrbis lateris, & rixam veterem interdicti ciuibus factorum vsus. Hæc ab iis Quanceum relata, diras omnes in Magistratum concitarunt, verso in urbem populo quem inaniter hoste nullo, & nulla de causa, euerfionibus ædium, & malis innumeris vexarat, quibus ex querelis quicquid tandem sequi contingeret; cerrè Cattanei fabula regnum ambientis, & Lusitanorum rebellantium prorsus corruerat, nisi reuocassent illam in crudeliorem scenam sceleratissimi homines, malignitate alter ingenij; alter violentia executionis. Substiterat Quancei Franciscus Martinez, comiteatum in Sinas Valignano ab aula ferens, cuius morte audita expectabat, iubereturne Sciaocum regredi. Monebant ami-

ci, conspectum irati populi vitaret; nec se in absentem Catanæum fuerenti succidaneam victimam obiceret; ipse patriæ iure (erat enim Sinenfis) & innocentiâ, & solenni diplomate securus, præstolabatur motum obedientiæ à Caruallio Redote Macaensi cuius nutu malebat quam proprio agi. Sanctiorem illic hebdomadam cum paucis Christianis, religiosè & aptè tempori exegit, nunquam domo pedem; lecto rarissimè extulit, ob vires sputatione sanguinis & febris prostratas, latebaturque facillè ignotus, nisi Christi defertor sacrilegus, lucri fame, excubiæ marinarum Præfecto cuidam illum prodidisset; ab hoc ad absentis Gubernatoris Vicarium est delatus, infimulatusque omnium, quæ delationis suæ auctura mercedem censuit: occultari iam mensum domi, (& domum indicabat) nescio quem, à Catanæo vel exploratorem, vel urbis si posset concitatore ad res novas; viros, & arma collegisse, clandestinos tractatus agitare; gloriosum sibi Vicarius reputans urbi proditorem extrahere latebris, & ab Aitao amico auertere populi odia, & pœnarum metum ob præcipitatum euerfionem tot ædium; assessoribus auditis qui suis pariter iisdem præter quartum rationibus studebant, lictores mittit cum equis, & satellitio, qui sibi Franciscum, & ædium dominum, sisterent, ac si quos præterea inuenissent. Febri iacens in lecto æstuabat Franciscus, seruos secum habebat duos; pueros item duos cum patruo illorum. Viæ quæ in Prætorium ducebantur ita populo densæ, tamen nox esset, ut turbam magnâ vi perumpi oporteret. In palatium inductis, è fori Sinenfis periniquo vsu infligitur: arrabon cruciatuum paratorum, & ante carcerem, & examen tormento prælibantur; his quidem pedes inter duo ligna tortoris arbitrio adstricti; quo genere multi in reliquam vitam mutili remanent. Franciscus tamen cœteris cœteris habito vox nulla excidit acerbitatem cruciatuum abiecto animo ferentis, eorum quin imò socios animabat ad tolerantiâ, qua essent apud Deum tantumdem nominum deleturi: dirè torti ad Vicarium Præfecti raptantur; quærit is ex Francisco quis esset? cur illic Macao venisset? tranquillè Franciscus haudquaquam se Macao sed Sciocœo adesse, idem comites confirmarunt, & quod protulit diploma, in quo legens subscriptos Vicarius Mandarinorum præcipuos, vindictæ metu eohorruit quam non essent in eum dissimulaturi qui sæua illum barbarie torserat quem ipsi sua fide, ac nomine securum voluissent. Hoc animadvertens scelestus apostata qui ansam errori dederat mentitus Franciscum Macao venisse; vaframento Sinenfi subito, pœnam confictæ calumniæ sceleratori calumnia præuertit; quicquid, ait, loquantur literæ (veræ an falsæ vestrum sit cernere) sed is certò Macao huc venit, ad emptionem bellici comæatus, & testem ex pueris minorem producens, interrogat ecquid medicinam emisset, & sompisset Franciscus; fraudis ignarus simplex puer; & quidem sæpius, respondit, integro quo ægrotarat mense: cui diabolica planè audaciâ veterator vocem addidit quæ reum faceret, nam igniarium puluèrem iunctis duabus vocibus

vocibus appellant Sinæ, quarum altera seorsum medicinam significat, de qua puer. Accusator aliam adiungens, tormentarium puluerem, teste puero probabat emptum: obstabat vehementer, sed conscius doli, puer, ingerebatque ardentem, & sæpius medicinam, quam significare voluerat; accusator iurans, & peierans, & diris se omnibus deuouens coram in puerum vociferabatur qui dicto testimonio non staret. Iudex oppido præclarus, omisso sycophanta veterano, tanquam linguæ veracis, & candidæ; puerum innocentem sui que vix compotem torqueri iubet, cui dum acerbissimo cruciatu intra canaliculos conferti digiti adstringuntur, defecit cum animo linguæ contantia, & dolori succumbens, non solum de puluere, sed de Francisco Cattanei emissario, de armis ab eo coemptis, de professione Macaensi, quæcumque Iudex voluit mentitus est; dicturus plura & peiora si ulterius premeretur: & hæc à puero timido, sæuis cruciatibus expressa confessione & testimonio securus videlicet, ac triumphans Iudex, detecta præsertim clerici corona; ausus es, inquit ad Franciscum, ad hæc perpetranda tantorum literis Mandarinorum sic abuti? cras inde senties quid lucri feceris, simul iubet seiuncto singulos concludi carcere; Francisco manicas, compedes, numellum iniici; aquæ ipsi nec stillam præberi nec obici; quod illum accusator Necromantem finxisset, qui se ad aquæ tantummodo aspectum, oculis omnium aspectuque subduceret: id falso creditum; exangui verberibus, & febris exsucco sitim creauit intolerabilem; Postridie in eius sarcinis duæ à Valignano, sermone Lusitano epistolæ, cum libris aliquot Latinis, visæ sunt indicium facere, illum Macao aduenisse, tametsi Sciaocum datæ notarentur vnde Macaum vocabatur, digesta per Iudicem, lite Aitans, duci ad se miserum imperat, ac ne frustra exterritus ciuium domos videretur solo temere æquasse, illorumque inuidiam & iras à se defenderet, reos ad fores Palatii per totum diem moratus est, innumerabili populo prodicionem patriæ iis exprobrante, malæque omnia imprecante, sub noctem ad uitam barbari, crudelissimè caduntur demptis quos ætas atroci supplicio eximebat duobus pueris; ab hac immani verberatione semiuiuos, morti denique addicit ex renuntiata sibi lite à Vicario Iudice, conuictos, aiebat, ignatum puluerem, & arma Macaum transmisisse; eadem sententia hospitem, eadem Ignatum è duobus seruis alterum damnauit velut sceleris conscium: cuius sceleris fidem vt populo certius inculcasset, asperatisque in reum populi odiis, ipse vrbs, & ciuium seruator haberetur; die insequenti Franciscum ad Iudicem hoc est Vicarium remittit, cum ferro onustus, & dolore plagarum, sitique perdita æstuans per noctem iacisset. Belluà Iudex immanior, damnato ad mortem, iactaque iam alea edicit, de se Cataneo, Lusitanis, conuentione, aut apertè nunc omnia efferret, aut sciret in præsens se exquisitis supplitiis lacerandum, post reportandum ad Proregem, ad eandem illic carnificinam iterandam, cui sedatè Franciscus; se esse Christianum,

stianum, & Cæli dominum à puero colere; Patribus annos iam quindecim inseruire, seque aded vnum ex iis esse; literas verò committendi haudquaquam confictas, sed legitimas & veras à Riccio in aula notissimo, & Mandarinis datas sancte affirmavit; quâ responsione nihil suppeditante in rem suam, asperior barbarus, pronum denuò iubet humi sterni, eadèmq; ut pridè sæuitia cædi; sed cum ad primas plagas deficeret, fore sibi crimini metuens, si quaestione illum occidisset, leviorum brachiis referri iussit in carcerem, vbi ad fores animam efflavit, Martij vigesimo sexto, anno seculi 6. ætatis trigesimo tertio, magnam sui desiderium Sinis iuxta, & nostris relinquens, erat enim in quaestu animarum mirè ardens & vtilis, & precationi magnoperè deditus. Hamatus est extra urbis portam, sua in veste, suisque in manicis, & compedibus de ipsius iudicis mandato, fortè, nescio quid post mortem, morte gravius, coquentis; miseri certè, & infelicitè crudelis, & perfide qui esset cum accusatore, suoque Aitao, ausa nefaria pro commerito brevi luiturus. Fuere tamen illa indicia Patribus ad ossa mortui ab aliis secernenda; cum inde Macaum transferri oportuit.

113.
Mors crudelis
F. Francisci Marti-
nez

Sequitur extremum nostrorum Sciaocensium discrimen; eius idem auctor quem dixi, qui Gubernatoris partes gerebat Vicarias; hic famam ambiens detectæ, & repressæ coniurationis, suum hoc præclarum facinus datis ad omnes Prouincias literis celebravit; at eæ magis periculi quàm remedij credulæ, obseruabant sese, cauebantque sibi leuissimis edictis in quibus Cataneus rebellionis nominabatur auspex, seque ipse in iis hoc insignitum titulo legit, cum purgata iam innocentiâ Nanchinum se referret. Mandavit idem homo scelerosus Præfili Sciaocensi, videret etiam atque etiam apud nos, ecquid armorum, aut militum, aut comæatus belliei lateret. Quod nostros Quanceensibus ignaros penitus non diu suspendit, promulgata mox nouarum rerum molitione Macaensi tantis in nos Sciaocem, ante beniuola, exarsit odiis, ut peculiare fuerit Dei munus nos à populo non discepi. Sed expectabamur in horas ad pessimam omnium lanienam tendenti forecepe concidendi, iamque id Pechini, de Riccio factum rumor vulgauerat, cæterisque regno passim diuisis; visa quin etiam nonnullis, mora huius supplij lentior; ignem foribus nostris subiiciunt, viuos cum domo lignea moventia combusturi, nisi vigiles, & orantes, odor incendio præuius assillat. Sed illa tam florens Ecclesia, pars in idola reuoluitur; pars à nobis longissimè abstinet; suspitionum umbras omnes timent, & prodicionis videri conscij; fuere nihilominus qui Longobardum, Secretis monitis iuuarent, quod tanti nefas perdyellionis, negarent ab sociis Riccij concipi potuisse; Præterea Sciaocem Longobardus, conscientie integræ generositate, & ingenio animosus, fixum huic erat, Protegi se sistere, & pro se & Cataneo, summi iuris vni omnem experiri; iamque ad hoc illi Gubernator copiam dederat. Apertè illum quos adhuc retinebat fideles Christiani à tentando Prætorio